

Ramazan Serisi - İslam Tarihinin Aydınlatıcı Anları

İkinci Bölüm

İdeoloji Üzerinde Pazarlık Yoktur

Kureyş, davetin artık Mekke'nin köşelerinde okunan sözlerden ibaret olmadığını, aksine zihinleri ve sadakatleri yeniden şekillendirecek bir proje olduğunu anladıklarında, hemen kılıçlara başvurmazlar, hapishane veya kapsamlı işkenceyle başlamazlar; bilakis bunlardan daha tehlikeli bir şeyle başlarlar: Uzlaşma (Pazarlık). Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in aralarındaki en zenginleri olması için ona para teklif ettiler, efendileri olması için ona makam teklif ettiler; hatta ona açıkça krallık bile teklif ettiler. Sonra siyasi açıdan "mantıklı" gibi görünen bir formül önerdiler ki o da: Bir yıl biz senin ilahına ibadet edelim, bir yıl da sen bizim ilahımıza ibadet et; yani geçici bir arada yaşama, orta çözüm ve karşılıklı yatıştırma şeklinde bir formül sundular.

Zahiri olarak teklif zekice görünebilir; zira gerilimi azaltabilir, çatışmayı önleyebilir ve davete hareket alanı açabilir. Ancak hakikatte risaletin özünü boşaltmaktadır; çünkü mesele, ritüellerin ayrıntıları üzerindeki bir anlaşmazlık değil, aksine egemenlik ve yasamanın kaynağı üzerindeki bir anlaşmazlıktır; yani sadece hiçbir ortağı olmayan Allah'a mı ibadet edilecek, yoksa itaat hak ile batıl arasında taksim mi edilecek? Referans vahiy mi olacak, yoksa heva ve egemen örfle harmanlanacak mı?

Cevap kesin ve net bir şekilde gelmiştir: قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ * لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ **De ki: Ey kâfirler! Ben sizin ibadet ettiklerinize ibadet etmem.**" [Kâfirun 1-2] Kısa bir sure ama tam olarak fikri ve siyasi bir ültimatın ilanıdır. Bir hakaret ya da öfke patlaması durumu yoktur, aksine sınırların net bir şekilde belirlenmesi vardır: Yani akidenin aslı üzerinde bir uzlaşma olmadığı gibi projenin özü üzerinde de bir pazarlık yoktur.

Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem bu teklifi, doğası gereği katı olduğu için değil, esas üzerindeki herhangi bir tavizin tüm yapıyı yok edeceğini fark ettiği için reddetmiştir; eğer bir yıl putlara ibadet etmeyi kabul etseydi, akide bir fikir, anlam ve kavram olarak çökmüş olacaktı. Eğer sembolik bir ortaklığı kabul etmiş olsaydı, İslam değerler dengesini altüst eden bir proje olmaktan çıkıp, diğer birçok dinler arasından bir din haline gelecekti. İşte bu, gerçekliği değiştirmek isteyen davet ile gerçekliği yeni ifadelerle yeniden şekillendirmeye davet arasındaki belirleyici bir an olmuştur.

Bu tutum, değişim sürecinde sabit olan bir yasayı ortaya koymaktadır: Düşman, güçle söndürmekten (ortadan kaldırma) aciz kaldığında, uzlaşmayla kontrol altına almaya çalışır. Uzlaşma her zaman zayıflığın bir işareti değildir; aksine bazen en tehlikeli kürtaj nedenlerinden biridir; çünkü baskı netlik doğururken, orta çözüm sis üretir ve sisle birlikte standartlar kaybolur.

Kendi gerçekliğimize bakarsak, "orta çözüm-uzlaşma" mantığının çok yaygın olduğunu görürüz. Örneğin şöyle deniliyor: Küresel olarak kabul görebilmek için söylemlerinizi yumuşatın. Mefhumları, mevcut sistemle uyum sağlayacak şekilde ayarlayın. Merhaleyi/aşamayı dikkate alarak bazı hükümleri bir kenara bırakın. Dini özel ruhani bir alan haline getirin ve siyaseti mevcut oyun kurallarına bırakın. Hikmet adına tavizler verilebilir ve bunlar siyasi gerçekçilik olarak pazarlanabilir.

Ancak temel soru şudur: Neye göre gerçeklik? Geçici güç dengelerine göre mi? Yoksa değişimde sabit olan sünnetlere göre mi? Siret, nübüvvetin gerçekliğinin

mevcut dengeye boyun eğmek olmadığını, aksine ona karışmadan gerçekliği derinlemesine okumak olduğunu ortaya koymaktadır. Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem hesap yapmadan çatışmaya girmemiştir; ancak geçici olarak kabul görmek için risaletin özünü de değiştirmemiştir. Dolayısıyla asıl üzerinde pazarlık yapmayı reddetmiş ve ayrıntıları yönetirken esnekliği kabul etmiştir. Bu, ince ama çok önemli bir farktır.

Sorun, sabitelerin ve değişenlerin arası karıştırıldığında ortaya çıkar. Sabit olan, akide, yasamanın kaynağı ve projenin kimliğidir. Değişen ise, üslup, zamanlama ve araçtır. Mekke'de, şiddetli eziyetlere rağmen savaşa izin verilmemiştir. Ancak büyük ayartmalara rağmen, hiçbir akidevi taviz de kabul edilmemiştir. Fikrin saflığını koruyan ve daha sonra onun Medine'de bir devlete dönüşmesini sağlayan işte bu dengedir.

Günümüz gerçekliğinde birçok sorun denklemin özünden kaynaklanmaktadır: Zira gerçekçilik adına sabitelerden ödün verilirken, değişimlere ise hiç anlamadan katı bir şekilde yaklaşılmaktadır. Önemli mefhumlar uluslararası bağlama uyacak şekilde yeniden tanımlanmakta, sonra da bunun aşamalı bir çaba olduğu söylenmektedir. Ancak şerî gerçek ve tarihsel deneyim, bir projenin ruhunu yitirmesi durumunda, geçici siyasi kazanımların onu geri getiremeyeceğini söylemektedir.

Kafirun suresi, kalıcı düşmanlığa yönelik bir davet değil, aksine bir kimliğin çizilmesidir. لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ **“Sizin dininiz size, benim dinim de banadır.”** [Kâfirun 6] Dolayısıyla dünyadan izole olmak değil, aksine referans konusunda bir netliktir. Medine'de daha sonra olduğu gibi karşılıklı etkileşimde bulunabilir, ticaret yapabilir, dahası anlaşmalar yapabiliriz, ancak akidevi temeli karıştırmadan. Etkileşimde bulunma ile çözülme arasındaki fark işte budur.

Taşımış olduğu ruhani saflığıyla Ramazan, şu soruyu bir kez daha gündeme getiriyor: İtaat ve heva arasında, kanaat ve sosyal baskı arasında ve ideoloji ve acil çıkar arasında daha kaç kez “orta çözüm-uzlaşma” arayacağız? Pazarlık önce kişinin nefsinde küçük adımlarla başlar, sonra genel gerçeklikte büyümeye başlar. Bir birey, bağlılığını bölmeyi alışkanlık edinirse, ümmet de projesini bölmeyi alışkanlık edinir.

Mekke döneminden çıkarılacak derin ders; dünyayı değiştirmek isteyen bir projenin, mevcut gerçekliğe güvenerek kartlarını sunmaya başlaması mümkün değildir. Bilakis kimliğini net bir şekilde tanımlayarak başlamalı, ardından sabit ve sabırlı bir şekilde harekete geçmelidir. Yol daha uzun görünebilir ancak sonucu çok sağlam olur. Uzlaşmalar aracılığıyla yolun kısaltılmasına gelince; genellikle çıkmaz bir yolla sonuçlanmıştır.

Kureyş'in cazip teklifi ile vahyin kesin cevabı arasında, bir kalkınma denklemi belirlenmiştir: Yani asılda netlik ve şeriatın mubah kıldığı sınırlar içinde araçlarda esneklik. İşte bu netlik olmadan, sloganları ne kadar parlak olursa olsun her proje bir diğerrinin soluk bir taklidi haline gelecektir.

Bu nedenle Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem ve sahabelerinin sebatı, kalkınma yolunda yürüyenler için bir ışık olmalıdır ki böylece Peygamberimizin ilk kurmuş olduğu şey, Nübüvvet Minhacı üzere Raşidi Hilafetin gölgesinde yeniden kurulsun.